

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026-YIL
IYUN/6-SON, II-QISM

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic Resource Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, iyun.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING LIKVIDLILIGINI TA'MINLASH MASALALARI.....	10
Bauyetdinov M.J.	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA OLIY TA'LIM TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISH STRATEGIYASI.....	18
Usmanova Zumrad Islamovna, Xasanova Yulduz Kayumovna	
TOKLI O'TKAZGICHLARDA MAGNIT MAYDON INDUKSIYASINING NAZARIY TAHLILI	23
O'ngboyev Anvar, Umarov Uyg'un, Dusiyorov Jaxongir, Jonimqulov Mirtemur	
QISHLOQ XO'JALIGIDA SUV RESURSLARINI BOSHQARISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	30
Akbarova Shaxnoza Yakub qizi	
IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA ASALARICHILIK TARMOG'I SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA DAVLAT QO'LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	33
Farmanov Jonibek Ziyadullayevich	
BILVOSITA SOLIQLARNI MA'MURIY BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	38
Mansurova Arofatxon Shavkat qizi	
BANKLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI XALQARO USULLAR VA MEZONLAR ASOSIDA BAHOLASHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	43
G'aybulloyev Suxrob Odil o'g'li	
IDEMPOTENT O'LCHOVLAR SIMPLEKSIDA ANIQLANGAN CHIZIQLI OPERATORLAR DINAMIKASINING EKOLOGIK MODELLASHTIRISHDAGI TATBIQI	50
Karimov Muzaffar Musaxonovich, Karimova Shalola Musayevna	
BANKLARARO LIKVIDLILIKNI BOSHQARISHDA SUN'IY INTELLEKT VA BIG DATA TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH ISTIQBOLLARI	56
Baxromov Nodirjon Muxammadamin o'g'li	
BANKLARDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA XIZMAT KO'RSATISH SIFATINI OSHIRISH	60
Asemova Rano Jabbarbergenovna	
ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН НА ОСНОВЕ СЦЕНАРНОГО АНАЛИЗА РАЗВИТИЯ АПК.....	66
Ли Марина Рудольфовна	
POLIMER VA UGLEROD NANOTOLALI MODIFIKATORLAR ASOSIDA BITUM KOMPOZITSIYALARINING REOLOGIK, MIKROTUZILMAVIY VA ADGEZION XOSSALARINI TAKOMILLASHTIRISHNING QIYOSIY TAHLILI	70
Hasanov Bahrom Bo'ronovich	
XORIJIY TADBIRKORLIK RIVOJLANISHIGA XALQARO IQTISODIY INTEGRATSIYANING TA'SIRI.....	76
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
SULFIDLI POLIMETALL RUDALARNI SELEKTIV FLOTATSIYALASHDA YANGI AVLOD REAGENTLARINI QO'LLASHNING TEXNOLOGIK YECHIMLARI TAHLILI.....	79
Xushvaqтова Zamira Hikmatulloyevna, Saidaxmedov Aktam Abdisamiyevich	
LOGICLABUZ: A BROWSER-NATIVE CO-SIMULATION PLATFORM FOR THE VIRTUALIZATION OF MULTI-MCU ROBOTIC SYSTEMS	84
Ergashev Adizbek Kamol ugli	
DUBAY IQTISODIYOTINING DIVERSIFIKATSIYALASHUV BOSQICHLARI VA UNDAN O'ZBEKISTONDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	94
Dilmira Abdumalikovna Shamusarova	
MINTAQADA TIBBIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING XALQARO MODELLARI.....	99
Yusupova Mehrigon O'ktamovna	
EKONOMETRIK MODELLARNI TANLASH VA ULARNING SIFATINI BAHOLASHDA INTEGRAL MEZONNI QO'LLASH	104
Turayev Baxtiyor Ergashevich	

PHP VA SUN'YI INTELLEKT SINERGIYASI: LARAVEL ASOSIDA INTELLEKTUAL VEB-TIZIMLARNI LOYIHALASH ARXITEKTURASI.....	110
Jo'rayev To'xtasin, Abdusattarov Odiljon, Boymatov Mexrojiddin, Temirova Orifa, Yuldashboyev Shermuxammad	
CORPORATE GOVERNANCE QUALITY, FOREIGN DIRECT INVESTMENT, AND ECONOMIC GROWTH: A PANEL ECONOMETRIC ANALYSIS OF CENTRAL ASIAN COUNTRIES (2003–2024).....	119
Yusufjon Pulatov	
TIJORAT BANKLARI KREDIT PORTFELINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH VA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	129
Sheraliyev Olimjon O'ktam o'g'li	
МЕХАНИЗМ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ КРУПНЫХ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	135
T.T. Жураев	
XORAZM VILOYATIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA HUDUDIY BANDLIKNI KENGAYTIRISH MEKANIZMLARI	140
Azadova Gulnoza Sardorbekovna	
YASHIL IQTISODIYOT, RESURS SAMARADORLIGI, TABIIY KAPITAL, AYLANMA IQTISODIYOT, EKOLOGIK SAMARADORLIK VA INKLYUZIV O'SISH TUSHUNCHALARINING ILMIY EVOLYUTSIYASI TAHLILI	146
Karimov Islombek Bekpo'lat o'g'li	
РОЛЬ АЛГОРИТМОВ В ПРОЦЕССЕ ПРИНЯТИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ РЕШЕНИЙ НА СОВРЕМЕННЫХ РЫНКАХ КАПИТАЛА	153
Алиева Сусанна Сейрановна	
РОЛЬ АЛГОРИТМОВ В ПРОЦЕССЕ ПРИНЯТИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ РЕШЕНИЙ НА СОВРЕМЕННЫХ РЫНКАХ КАПИТАЛА	153
Алиева Сусанна Сейрановна	
BUXORO VILOYATIDA ERKIN IQTISODIY ZONALAR FAOLIYATI VA ASOSIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI.....	160
Ibragimov Aziz Turayevich	
ALOQA XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLARDA SOLIQLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	168
Shirinov Uchqun, Bahodirova Madinabonu	
TA'LIM XIZMATLARI EKSPORTINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNING SWOT VA OMILLI TAHLILI.....	176
Alimova Shamsiya Abidovna	
ВЫЗОВЫ РАЗВИВАЮЩИХСЯ РЫНКОВ: ИНФРАСТРУКТУРНАЯ МОДЕРНИЗАЦИЯ, ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ.....	182
Умарова Шахноза Акбаровна	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA QUYOSH ENERGIYASIGA ASOSLANGAN YOMG'IRLATIB SUG'ORISH TIZIMINING IQTISODIY-EKOLOGIK SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	190
Nurmetova Muyassar Jumanazarovna	
TIJORAT BANKLARI KREDITLARINING DAROMADLILIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	200
Ulug'bek Abraxmatov	
ZAMONAVIY TELEKOMMUNIKATSIYA TARMOQLARIDA TRAFIK TURLARINING XUSUSIYATLARI VA ULARNING XIZMAT KO'RSATISH SIFATIGA TA'SIRI.....	204
Abdujapparova M.B., Mirxosilov M.M.	
TURIZMNI MINTAQAVIY RIVOJLANTIRISHDA KLASTERLASH MODELINING TAMOYILLARI VA TARKIBIY ELEMENTLARI	209
Abduxamidov Sarvar Adxamovich	
DIGITAL TECHNOLOGIES AND FOOD SECURITY IN DEVELOPED COUNTRIES	214
Rakhmatova Mukhlisa Dilshod qizi	

THE ROLE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE DEVELOPMENT OF THE TOURISM SECTOR OF UZBEKISTAN: AN ECONOMETRIC ANALYSIS	221
Toshmurod Kulmanov, Sarvar Urinov	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION JARAYONLARNI MOLIYALASHTIRISHNING MATEMATIK MODELI	228
Ishniyazov Baxrom Normamatovich, A'zam Qutbiddin A'zamzoda	
ОБЯЗАТЕЛЬНОЕ МЕДИЦИНСКОЕ СТРАХОВАНИЕ В КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ	234
Омокеев Максымбек Конколойевич	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MINTAQAVIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY MEKANIZMLARI	239
Abduxamidov Sarvar Adxamovich	
МАХАЛЛИЙ БЮДЖЕТ ХАРАЖАТЛАРИ САМАРАЛИ ИЖРОСИНING MOLIYAVIY MUSTAQILLIKKA TA'SIRI	244
Usmonov Parviz Shavkatovich	
О'ZBEKISTONDA NAQD PULLARNING AYLANMASINI QISQARTIRISH IMKONIYATLARI	249
Gadoyev So'hrob Jumakulovich	
СОЦИАЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ИНСТРУМЕНТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ СФЕРЫ УСЛУГ	258
Абдуллаева Зульфия Иззатовна	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA TURIZM XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH BO'YICHA IJTIMOY-IQTISODIY ISLOHOTLAR TAHLILI.....	263
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
СТАТИСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЧУВСТВИТЕЛЬНОСТИ ОБЪЁМА ИНВЕСТИЦИЙ К УРОВНЮ ИНФОРМАЦИОННОЙ ПРОЗРАЧНОСТИ РЕГИОНАЛЬНЫХ РЫНКОВ	270
Бекматов Акмал Курбонмахматович	
MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI IQTISODIYOT SALOHİYATINI OSHIRISH (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)	277
Samandarov Jamshidbek Davronbekovich	
SANOAT KORXONALARIDA INVESTITSIYA JARAYONLARI RIVOJLANISHINING ASOSIY OMILLARI VA ISTIQBOLDAGI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	283
Quvatova Gulzoda Faxriddin qizi	
ANTIBAKTERIAL FAOLLIKKA EGA BO'LGAN YANGI ORGANIK ASOSLI, XONA HARORATIDA FOSFORLANUVCHI MATERIALLARNING FUNKSIONAL XOSSALARI	292
Ro'ziyev Suxrobjon Qahramon o'g'li	
SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING BANK XIZMATLARIGA INTEGRATSIYASI	299
Abdullayeva Madinabonu Xasanboyevna	
LOGISTIKA KOMPANIYALARIDA BOSHQARUV TIZIMLARINI LOYIHALASHTIRISHNING XORIJIY TAJRIBASI VA UNI RESPUBLIKA KICHIK TRANSPORT-LOGISTIKA KORXONALARIDA QO'LLASH.....	305
Shadibekova Dildor Abduraxmanovna	
AGROVOLTAIKA VA VENCHUR KAPITAL: O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGI VA QUYOSH ENERGIYASINI BIRLASHTIRGAN INNOVATSION INVESTITSIYA MODELINI SHAKLLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	311
Qarajanova Gulnoza Tolliyevna	
SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH TIZIMINI AVTOMATLASHTIRISHDA SOLIQLARNING ROLINI OSHIRISH MASALALARI	320
Boymurotov Sodiq	
HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA KICHIK BIZNESNING INSTITUTSIONAL OMILLARI	324
Toirjonov Sardorbek Dilshodjon o'g'li	
QURILISH XIZMATLARI KO'RSATISH TIZIMINING SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH MUAMMOLARI.....	329
Qidirniyazov Ajiniyaz Sherniyazovich	

TIJORAT BANKLARIDA KROSS-SOTUVLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	334
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna	
BIZNES JARAYONLARI SAMARADORLIGINI INTEGRAL INDEKS ASOSIDA BAHOLASH.....	338
Shodmanov Toshtemir Ro'ziyevich	
O'ZBEKISTONNING ENERGETIK SALOHİYATI EMPIRIK TAHLILI.....	342
Nigmatullayeva Gulchexra Nurullayevna	
FAVQULOTDA VAZIYATLARDA SUV TOSHQINI VA SEL HOLATLARIDA AHOLI VA HUDUDLARINI HIMOYA QILISHGA SALBIY TA'SIR KO'RSATUVCHI MUAMMOLI MASALALAR VA ULARNI BARTARAF QILUVCHI BULDOZER ISHCHI JIHOZI KONSTRUKSIYASI.....	354
Yangiboyev G'iyosjon, Asqarxo'jayev To'lqin	
KAM XARAJATLI AVIATASHUVCHILAR FAOLIYATINING FAOLIYATINING SAMARQAND TURIZMI RIVOJLANISHIGA TA'SIRI.....	359
Alisher Suyunov	
POLIMER VA UGLEROD NANOTOLALI MODIFIKATORLAR ASOSIDA BITUM KOMPOZITSIYALARINING REOLOGIK, MIKROTUZILMAVIY VA ADGEZION XOSSALARINI TAKOMILLASHTIRISHNING QIYOSIY TAHLILI.....	366
Hasanov Bahrom Bo'ronovich	
GEN Z AVLODI BILAN ISHLASHDA HR STRATEGIYALARI.....	372
Xasanov Sarvar Ulug'bek o'g'li	
МЕНЕДЖМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	378
Махмудов Суннатжон Абдужаббор угли	
ОЦЕНКА ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРЕИМУЩЕСТВ ВНЕДРЕНИЯ «СМАРТ-ТУРИЗМА» В УЗБЕКИСТАНЕ.....	383
Юсубова Махлиё Икромовна	
HUDUDLARDA TURISTLARGA UMUMIY OVQATLANISH XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK MODELINI TAKOMILLASHTIRISH: EKOTIZIMLI YONDASHUV.....	389
Maxmadiyeva Charos Xayrullayevna	
HAYOT FAOLIYATI XAVFSIZLIGI FANINING FANLARARO BOG'LIQLIGI: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIY YONDASHUV.....	397
Nigmatjonov Sardor Abdumannobovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING BANDLIKNI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI.....	403
Mamadaliyev Doniyorbek Shuxratbek o'g'li	
O'ZBEKISTON SHAHARLARINING EKOTRANSFORMATSIYASI.....	410
Xusainov Oybek Djabbarovich	
KAPITAL BOZORI ORQALI MOLIYALASHTIRILADIGAN INVESTITSION LOYIHALARDA RISKLARNI BAHOLASH VA BOSHQARISH.....	414
G'afurov Sherzod Abduvaxob o'g'li	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA QISHLOQ XO'JALIGINING EKOLOGIK BARQARORLIGINI OSHIRISHDA SMART TEXNOLOGIYALARNI TATBIQ ETISH METODOLOGIYASI.....	421
Mirzataev Salamat Muratbaevich	
OZIQ-OVQAT BOZORI RIVOJLANISHINI PROGNOZLASH MEXANIZMINI O'RGANISH METODIKASI.....	426
Omonturdiyev Ortig' Eshboyevich, Abduraxmanova Zuxra Toxir qizi	
ЭЛЕКТРОННОЕ ГОСУДАРСТВО И ЦИФРОВЫЕ СЕРВИСЫ: ВЛИЯНИЕ НА РАЗВИТИЕ МАЛОГО БИЗНЕСА В УЗБЕКИСТАНЕ.....	434
Ли Д.Э.	
KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINING MAKROIQTISODIY TAHLILI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	440
Xikmatullayeva Nargiza Jamoliddin qizi	

O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING EKSPORT FAOLIYATI TAHLILI

Xikmatullayeva Nargiza Jamoliddin qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti doktoranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekistonda kichik tadbirkorlik subyektlari faoliyatining makroiqtisodiy ko'rsatkichlari tahlil qilingan. Tadqiqotda kichik biznesning bandlik, yalpi ichki mahsulot va iqtisodiy faollikdagi o'rni statistik ma'lumotlar asosida baholangan. Shuningdek, kichik tadbirkorlikning hududiy va tarmoq tarkibi, rivojlanish tendensiyalari hamda iqtisodiy o'sishni ta'minlashdagi ahamiyati o'rganilgan. Natijalar kichik biznes mamlakat iqtisodiyotining muhim institutsional tayanchi bo'lib, bandlikni ta'minlash, raqobat muhitini rivojlantirish va iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashda muhim o'rin egallashini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: kichik tadbirkorlik, kichik biznes, makroiqtisodiy tahlil, bandlik, yalpi ichki mahsulot, iqtisodiy o'sish, hududiy rivojlanish, iqtisodiy faollik, xususiy sektor, tadbirkorlik.

Аннотация: В данной статье проведён макроэкономический анализ деятельности субъектов малого предпринимательства в Узбекистане. На основе статистических данных оценена роль малого бизнеса в обеспечении занятости населения, формировании валового внутреннего продукта и повышении экономической активности. Исследованы территориальная и отраслевая структура малого предпринимательства, основные тенденции его развития и значение в обеспечении экономического роста. Результаты исследования показали, что малый бизнес является важной институциональной основой национальной экономики, способствующей росту занятости, развитию конкурентной среды и укреплению экономической устойчивости.

Ключевые слова: малое предпринимательство, малый бизнес, макроэкономический анализ, занятость, валовый внутренний продукт, экономический рост, региональное развитие, экономическая активность, частный сектор, предпринимательство.

Abstract: This article examines the macroeconomic performance of small business entities in Uzbekistan. The study evaluates the role of small businesses in employment generation, gross domestic product formation, and economic activity based on statistical data. Particular attention is given to the sectoral and regional structure of small entrepreneurship, its development trends, and its contribution to economic growth. The findings indicate that small business serves as an important institutional pillar of the national economy, playing a significant role in employment creation, enhancement of a competitive environment, and strengthening of economic stability.

Keywords: small entrepreneurship, small business, macroeconomic analysis, employment, gross domestic product, economic growth, regional development, economic activity, private sector, entrepreneurship.

KIRISH

Kichik tadbirkorlik zamonaviy bozor iqtisodiyotining eng muhim tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, iqtisodiy o'sishni ta'minlash, yangi ish o'rinlarini yaratish, aholi daromadlarini oshirish hamda raqobat muhitini shakllantirishda muhim o'rin egallaydi. Jahon amaliyoti shuni ko'rsatadiki, iqtisodiy jihatdan rivojlangan mamlakatlarda yalpi ichki mahsulotning salmoqli qismi aynan kichik biznes subyektlari tomonidan yaratiladi va mehnatga layoqatli aholining katta qismi ushbu sektorda band bo'ladi. Shu sababli kichik tadbirkorlikni rivojlantirish iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash, biznes yuritish sharoitlarini yaxshilash, xususiy mulk daxlsizligini ta'minlash va investitsion jozibadorlikni oshirishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Natijada kichik tadbirkorlik subyektlarining soni, iqtisodiyotdagi ulushi, eksport hajmidagi hissasi hamda aholi bandligini ta'minlashdagi roli sezilarli darajada oshdi. Mazkur sektor iqtisodiyotning deyarli barcha tarmoqlarida faol ishtirok etib, hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini jadallashtirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, global iqtisodiy beqarorlik, xalqaro bozorlardagi o'zgarishlar, texnologik transformatsiya jarayonlari hamda ichki bozor kon'yunkturasining o'zgarishi kichik tadbirkorlik faoliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Bu esa sektor rivojlanishining asosiy tendensiyalarini, uning makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga

ta'sirini va iqtisodiyotdagi o'rnini chuqur tahlil qilish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi O'zbekistonda kichik tadbirkorlik subyektlari faoliyatining makroiqtisodiy ko'rsatkichlarini tahlil qilish, ularning yalpi ichki mahsulot, bandlik va iqtisodiy faollikdagi o'rnini baholash hamda rivojlanish tendensiyalarini aniqlashdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kichik tadbirkorlikning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni ko'plab xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Mazkur yo'nalishdagi dastlabki nazariy qarashlar Jozef Shumpeter tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, u tadbirkorlikni iqtisodiy taraqqiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchi va innovatsiyalar manbai sifatida baholagan. Olimning fikricha, iqtisodiy tizimdagi tarkibiy o'zgarishlar va yangi qiymat yaratish jarayonlari aynan tadbirkorlik faoliyati orqali yuzaga keladi.

Frank Nayt tadbirkorlikning iqtisodiy mohiyatini tavakkalchilik va noaniqlik sharoitida qaror qabul qilish bilan bog'lagan. Uning tadqiqotlarida tadbirkorlar iqtisodiy rivojlanishning faol subyektlari sifatida talqin qilinib, foyda olishning asosiy manbai risklarni boshqarish qobiliyati ekanligi asoslab berilgan.

David Birchning tadqiqotlari kichik korxonalar iqtisodiyotda yangi ish o'rinlarini yaratishning asosiy manbai ekanligini ko'rsatgan. U AQSh iqtisodiyoti misolida yirik korxonalarga nisbatan kichik biznes subyektlari mehnat bozorida yuqori faollikka ega ekanligini empirik jihatdan isbotlagan. Mazkur yondashuv keyinchalik bandlik nazariyalarining muhim tarkibiy qismiga aylangan.

Paul Reynolds, Zoltan Acs va David Audretsch tadbirkorlikning mintaqaviy rivojlanish, innovatsion faollik hamda iqtisodiy o'sishga ta'sirini o'rganganlar. Ularning tadqiqotlarida kichik biznes iqtisodiy tizimning moslashuvchanligini oshiruvchi, raqobat muhitini shakllantiruvchi va yangi texnologiyalarni joriy etuvchi muhim institut sifatida baholanadi.

OECD ekspertlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda kichik va o'rta biznes subyektlari ko'plab mamlakatlarda korxonalar umumiy sonining 95 foizdan ortig'ini tashkil etishi, xususiyl sektoridagi bandlikning asosiy qismini yaratishi hamda iqtisodiy o'sishning muhim omillaridan biri ekanligi ta'kidlangan.

Mahalliy iqtisodchi olimlardan M.Q. Pardayev, Sh.I. Mustafakulov, A.V. Vahobov, B.Yu. Xodiyev va boshqa tadqiqotchilar tomonidan kichik biznes va xususiyl tadbirkorlikning milliy iqtisodiyotdagi o'rni, hududiy rivojlanishga ta'siri, bandlikni ta'minlashdagi roli hamda institutsional rivojlanish omillari keng o'rganilgan. Ularning ilmiy ishlarida kichik tadbirkorlik iqtisodiy faollikni rag'batlantiruvchi, aholi daromadlarini oshiruvchi va hududlar iqtisodiy salohiyatini kuchaytiruvchi muhim omil sifatida e'tirof etiladi.

Shu bilan birga, mavjud tadqiqotlarning aksariyatida kichik tadbirkorlikning alohida jihatlari, jumladan, bandlik, innovatsion faoliyat yoki institutsional rivojlanish masalalari tahlil qilingan bo'lsa-da, O'zbekiston sharoitida kichik tadbirkorlik subyektlarining makroiqtisodiy ko'rsatkichlar tizimidagi o'rni, ularning yalpi ichki mahsulot, bandlik va tarkibiy transformatsiya jarayonlariga ta'sirini kompleks statistik tahlil qilish dolzarb ilmiy masala bo'lib qolmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi, tegishli davlat organlarining rasmiy hisobotlari hamda ilmiy adabiyotlar asosida yig'ildi. Olingan ma'lumotlarni qayta ishlash va baholashda statistik guruhlash, dinamik qatorlar tahlili, qiyosiy tahlil, trend tahlili hamda iqtisodiy-statistik umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Natijalar kichik tadbirkorlikning makroiqtisodiy ko'rsatkichlardagi o'rnini aniqlash va rivojlanish tendensiyalarini baholash imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tarmoqlar kesimida batafsil tahlil qilinganda, eng katta ulush savdo va sanoat sohasiga to'g'ri keladi, bu esa aynan raqobatbardoshlik yuqori, past kirish to'siqlariga ega segmentlarda bozor konsolidatsiyasining kuchli kechayotganini va samaradorlik talablarining kuchayishini ko'rsatadi. Masalan, 2022-yilda savdo sohasida 14 649 ta, sanoat tarmog'ida esa 9 578 ta korxonalar faoliyati tugatilgan, bu esa yuqori raqobat va resurslar samaradorligini oshirishga qaratilgan tizimli seleksiya jarayonining natijasidir. Qurilish hamda qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi sohasida ham sezilarli tebranishlar kuzatiladi, bu tarmoqlarda mavsumiylik, moliyaviy resurslar oqimi, investitsion sikllar va kapital rentabelligi muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, axborot va aloqa, moliyaviy xizmatlar, ta'lim, sog'liqni saqlash hamda boshqa xizmat ko'rsatish tarmoqlarida faoliyati tugatilgan subyektlar sonining nisbatan pastligi ushbu yo'nalishlarda barqarorroq biznes modellari, yuqori kapital intensivlik, texnologik barqarorlik va bozorga moslashuvchan strategik mexanizmlar shakllanayotganini bildiradi. Umuman olganda,

faoliyati tugatilgan kichik korxonalar va mikrofirmalar sonining o'zgarishi iqtisodiyotda salbiy jarayon sifatida ko'rilmaligi, balki bozorning tabiiy selektsiyasi, samaradorlikni oshirish, moliyaviy intizomning kuchayishi, raqobatbardosh muhitni shakllantirish va resurslarning eng yuqori darajada produktiv yo'nalishlarga oqib o'tishi natijasida yuz berayotgan murakkab va integratsiyalashgan tarkibiy yangilanish jarayoni sifatida baholanishi zarur.

Bandlikni ta'minlash makroiqtisodiy barqarorlik, ijtimoiy muvozanat va inklyuziv rivojlanishning fundamental indikatorini hisoblanadi va aynan kichik tadbirkorlik subyektlari ushbu jarayonning tizim hosil qiluvchi tayanchi sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur sektor mehnat bozorida strukturaviy elastiklik, yuqori moslashuvchanlik va kapital aylanish tezligi bilan ajralib turib, qisqa muddatda yangi ish o'rinlarini yaratish hamda iqtisodiy konyunktura o'zgarishlariga tezkor javob qaytarish imkoniyatiga ega (1-rasm).

1-rasm. 2016-2024-yillarda Respublika bo'yicha kichik tadbirkorlik subyektlarining jami bandlikdagi ulushi (foizda)¹

Respublika miqyosida kichik tadbirkorlik subyektlarining jami bandlikdagi ulushi 2016-2024-yillar davomida 78,2 foizdan 74,5 foizgacha pasaygan bo'lsa-da, ushbu ko'rsatkichning 70 foizdan sezilarli yuqori darajada saqlanib qolishi sektorning mehnat bozorida dominant pozitsiyasi va ijtimoiy-iqtisodiy multiplikativ effektini tasdiqlaydi. Ulushning nisbiy qisqarishi iqtisodiyotda kapital sig'imi yuqori bo'lgan yirik investitsion loyihalar, sanoat klasterlari va infratuzilmaviy mega-loyihalarning kengayishi bilan izohlanadi, ya'ni bandlik tarkibida diversifikatsiya jarayoni yuz bermoqda. Biroq 2022-2024-yillarda ko'rsatkichning 73,9-74,5 foiz diapazonida barqarorlashuvi kichik tadbirkorlikning anti-siklik xususiyati, mehnat resurslarini tez qayta taqsimlash qobiliyati va institutsional barqarorligini yaqqol namoyon etadi. Demak, ushbu sektor nafaqat ish o'rinlari yaratish mexanizmi, balki iqtisodiy tizimning ijtimoiy amortizatori va bandlik generatori sifatida ham strategik ahamiyat kasb etadi (1-jadval).

1-jadval

2016-2024-yillarda kichik tadbirkorlik subyektlarining jami bandlikdagi ulushi (foizda, hududlar kesimida)²

Hudud	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
O'zbekiston Respublikasi	78,2	78,0	76,3	76,2	74,5	74,5	73,9	74,0	74,5
Qoraqalpog'iston Respublikasi	75,1	75,1	75,6	74,9	74,2	74,2	74,1	74,5	75,1
Andijon viloyati	84,4	84,2	81,7	82,1	80,8	80,7	80,2	80,7	81,3
Buxoro viloyati	78,5	78,5	76,5	76,1	74,9	74,2	74,3	74,5	74,5

1 Manba: muallif ishlanmasi.

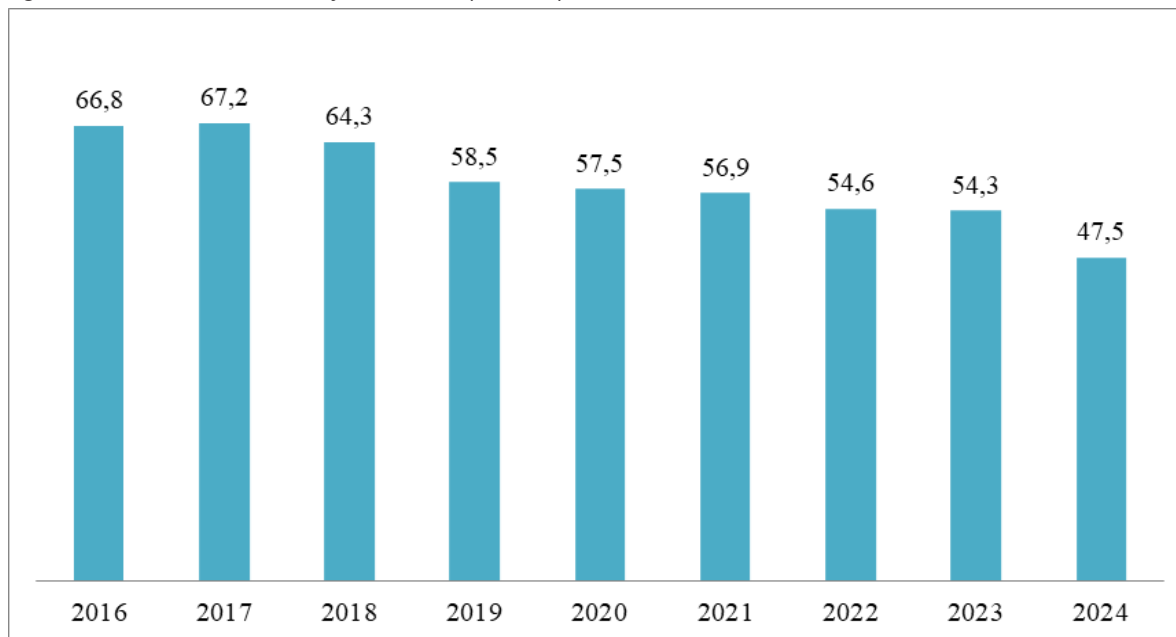
2 Manba: muallif ishlanmasi.

Jizzax viloyati	81,8	80,9	79,0	79,7	78,4	78,8	77,3	77,1	77,0
Qashqadaryo viloyati	79,9	80,0	79,0	78,5	78,1	78,5	78,2	78,1	78,7
Navoiy viloyati	60,3	59,3	56,2	55,0	51,9	52,3	51,1	52,1	52,3
Namangan viloyati	83,3	83,5	83,0	82,8	81,6	82,2	81,0	80,9	81,8
Samarqand viloyati	84,5	84,5	83,1	82,8	81,7	81,5	80,9	81,1	81,2
Surxondaryo viloyati	80,9	80,9	79,4	79,6	78,2	78,4	76,9	76,8	77,8
Sirdaryo viloyati	79,4	78,8	77,4	76,4	74,5	74,4	72,9	71,9	73,6
Toshkent viloyati	76,9	75,1	73,2	72,8	70,8	69,8	70,0	70,6	71,1
Farg'ona viloyati	80,5	80,6	78,9	79,4	78,4	78,5	78,7	79,1	80,4
Xorazm viloyati	82,8	82,2	80,6	80,4	79,3	79,1	78,1	78,5	79,3
Toshkent shahri	56,6	56,7	53,1	53,7	49,7	50,2	50,0	49,4	48,4

Hududiy kesimdagi tafovutlar esa kichik tadbirkorlikning bandlikdagi ulushi mintaqalarning iqtisodiy ixtisoslashuvi, tarmoqlararo nisbatlari va ishlab chiqarish strukturasi bilan chambarchas bog'liqligini ko'rsatadi. Andijon, Namangan, Samarqand va Xorazm viloyatlarida ko'rsatkichning 80 foiz va undan yuqori darajada saqlanishi ushbu hududlarda xususiy sektorning real sektor faolligining asosiy drayveri, qo'shilgan qiymat zanjirlarining tayanch bo'g'ini hamda mikroiqtisodiy tashabbuskorlikning markazi ekanini anglatadi. Bu yerda kichik tadbirkorlik savdo, qayta ishlash sanoati va xizmat ko'rsatish segmentlarida yuqori bandlik sig'imi bilan ajralib turadi. Qashqadaryo, Surxondaryo va Farg'ona viloyatlarida ham ulushning yuqori darajada saqlanishi agrar-iqtisodiy model bilan bog'liq bo'lib, bu hududlarda kichik biznes mehnat intensiv ishlab chiqarishning asosiy tashuvchisi hisoblanadi. Aksincha, Navoiy viloyati hamda Toshkent shahrida ulushning nisbatan pastligi (2024-yilda mos ravishda 52,3 va 48,4 foiz) ushbu hududlarda kapital sig'imi yuqori bo'lgan sanoat gigantlari, kon-metallurgiya majmualari va yirik korporativ tuzilmalarning bandlikdagi salmog'i yuqoriligi bilan izohlanadi. Kichik tadbirkorlik subyektlarining jami bandlikdagi ulushi mamlakat mehnat bozorining tayanch ustunlaridan biri bo'lib qolmoqda. Respublika bo'yicha 74-75 foizlik daraja ushbu sektorning inklyuziv iqtisodiy rivojlanish, kambag'allikni qisqartirish va aholi daromadlarini oshirishdagi o'rnini tasdiqlaydi. Hududlar kesimidagi tafovutlar esa iqtisodiyotning tarkibiy diversifikatsiyasi va sanoatlashtirish jarayonlari bilan chambarchas bog'liq.

Kichik biznes subyektlarining yalpi ichki mahsulotdagi ulushi milliy iqtisodiyotning strukturaviy barqarorligi, ichki resurslarning samarali taqsimlanishi va qo'shilgan qiymat yaratish mexanizmlarini bevosita aks ettiruvchi strategik indikator sifatida namoyon bo'ladi (2-rasm).

2-rasm. Kichik biznesning YalMdagi ulushi (%) (2016-2024)³

Yuqoridagi dinamikadan ma'lumki, 2016-yildagi 66,8 % ko'rsatkich kichik biznesning mamlakat iqtisodiyotida yetakchi drayver sifatida faoliyat yuritganini va YAIMning tarkibiy ulushida sezilarli hissaga ega ekanligini ko'rsatadi. Shu davrda kichik korxonalar va mikrofirmalar bozor raqobatining yuqori segmentlarida iqtisodiy faollikni maksimal darajada namoyon qilib, bandlikni oshirgan, kapital oqimlarini rag'batlantirgan va qo'shilgan qiymatni shakllantirishda markaziy rol o'ynagan. 2017-yilda esa 67,2 % ga yetgan ulush o'sish dinamikasini tasdiqlab, kichik biznesning milliy iqtisodiyotdagi strategik rolini mustahkamladi, shu bilan birga, uning moliyaviy barqarorligi, korporativ va institutiv infratuzilmasi, mikroqarz tizimi, soliq yengilliklari va investitsion rag'batlar orqali qo'shimcha qo'shilgan qiymat yaratish qobiliyati oshganini ko'rsatdi. Holat kichik biznes subyektlarining iqtisodiy diversifikatsiya, raqobatbardoshlik va ishlab chiqarish samaradorligini oshirishdagi institutsional drayverligini ham isbotlaydi.

2018-2021-yillar oralig'ida kichik biznesning YAIMdagi ulushida barqaror pasayish tendensiyasi kuzatildi, 64,3 % dan 56,9 % gacha. Bu iqtisodiy transformatsiyalar, yirik davlat va xususiy sarmoyaviy loyihalar salmog'ining oshishi, pandemiya va global makroiqtisodiy shoklar ta'siri bilan bog'liq bo'ldi. Ushbu davrda kichik biznes tarkibidagi subyektlar iqtisodiy samaradorlik va moliyaviy barqarorlikni saqlab qolish, resurslarni optimal boshqarish va operatsion rentabellikni oshirishga majbur bo'ldi. Shu bilan birga, pasayish jarayoni iqtisodiy seleksiya va bozor mexanizmi orqali samarali bo'lmagan korxonalarni tabiiy ravishda iqtisodiyotdan chiqarib, resurslarni yuqori qo'shilgan qiymat yaratadigan sektor va drayverlarga yo'naltirdi. Bu strategik transformatsiya kichik biznesning iqtisodiy diversifikatsiya, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va raqobatbardosh iqtisodiy tizimni shakllantirishdagi barqaror rolini yanada mustahkamladi. 2022-2024-yillarda kichik biznes ulushi yanada pasayib, 54,6 % dan 47,5 % gacha tushdi. Bu keskin kamayish milliy iqtisodiyotning sarmoya salmog'ining oshishi, inflyatsion bosim, global eksport bozorlari o'zgarishi va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan strukturalarning YAIMdagi ulushining oshishi bilan izohlanadi. Pasayishning strategik iqtisodiy mohiyati shundaki, kichik biznes tarkibida samarali va yuqori qo'shilgan qiymat yaratadigan subyektlar saqlanib qolgan, resurslar yanada yuqori rentabellik va kapital samaradorligini oshiradigan sektor va drayverlarga yo'naltirilgan. Bu tendensiya kichik biznesning milliy iqtisodiyotdagi raqobatbardoshligini, barqaror o'sish strategiyasini shakllantirishdagi rolini, shuningdek, YAIMning tarkibiy diversifikatsiyasi va qo'shilgan qiymat yaratish imkoniyatlarini oshirishdagi strategik ahamiyatini yana bir bor tasdiqlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari O'zbekiston iqtisodiyotida kichik tadbirkorlik subyektlari makroiqtisodiy rivojlanishning muhim omillaridan biri ekanligini tasdiqladi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, kichik biznes mamlakatda bandlikni ta'minlash, iqtisodiy faollikni rag'batlantirish, hududlar iqtisodiy salohiyatini oshirish hamda bozor munosabatlarini rivojlantirishda yetakchi o'rin egallaydi. Faoliyati tugatilgan korxonalar sonidagi o'zgarishlar iqtisodiyotda salbiy holat sifatida emas, balki bozor mexanizmlarining takomillashuvi, resurslarning samaraliroq yo'nalishlarga qayta taqsimlanishi va raqobat muhitining kuchayishi natijasi sifatida baholanishi mumkin.

Tadqiqot davomida kichik tadbirkorlikning jami bandlikdagi ulushi 2016–2024-yillarda nisbatan pasaygan bo'lsa-da, uning 74–75 foiz darajasida saqlanib qolishi sektorning mehnat bozoridagi ustuvor mavqeyini namoyon etdi. Hududlar kesimidagi tahlillar kichik biznesning iqtisodiy ixtisoslashuv, ishlab chiqarish tarkibi va hududiy rivojlanish xususiyatlari bilan bevosita bog'liqligini ko'rsatdi. Ayniqsa, Andijon, Namangan, Samarqand va Xorazm viloyatlarida kichik tadbirkorlikning yuqori ulushi ushbu hududlarda xususiy sektor iqtisodiy o'sishning asosiy drayveri ekanligini tasdiqlaydi.

Shuningdek, kichik biznesning yalpi ichki mahsulotdagi ulushida kuzatilgan pasayish iqtisodiyotda yirik investitsion loyihalar, sanoatlashtirish jarayonlari va kapital sig'imi yuqori bo'lgan tarmoqlarning kengayishi bilan izohlanadi. Biroq mazkur tendensiya kichik tadbirkorlikning iqtisodiyotdagi ahamiyati kamayganligini emas, balki iqtisodiy tizimning tarkibiy diversifikatsiyasi va yangi rivojlanish bosqichiga o'tayotganligini anglatadi.

Umuman olganda, kichik tadbirkorlik subyektlari O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi, aholi bandligini ta'minlash, daromadlarni oshirish va raqobatbardosh bozor muhitini shakllantirishning muhim institutsional tayanchi bo'lib qolmoqda. Kelgusida ushbu sektorni qo'llab-quvvatlash, innovatsion faoliyatini rag'batlantirish, moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish va hududiy tadbirkorlik infratuzilmasini rivojlantirish iqtisodiy o'sishning muhim omillaridan biri bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Schumpeter J.A. The Theory of Economic Development. – Cambridge: Harvard University Press, 1934.
2. Knight F.H. Risk, Uncertainty and Profit. – Boston: Houghton Mifflin, 1921.
3. Birch D.L. Job Creation in America: How Our Smallest Companies Put the Most People to Work. – New York: Free Press, 1987.
4. Acs Z.J., Audretsch D.B. Innovation and Small Firms. – Cambridge: MIT Press, 1990.

5. Reynolds P.D., Hay M., Camp S.M. Global Entrepreneurship Monitor Executive Report. – Babson College and London Business School, 1999.
6. Audretsch D.B. The Entrepreneurial Society. – Oxford: Oxford University Press, 2007.
7. OECD. Small and Medium-Sized Enterprises: Local Strength, Global Reach. – Paris: OECD Publishing, 2000.
8. Vahobov A.V., Xajibakiyev Sh.X., Muminov N.G. Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar. – Toshkent: Voris-Nashriyot, 2014.
9. Xodiyev B.Yu., Shodmonov Sh.Sh., G'ofurov U.V. Iqtisodiyot nazariyasi. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2019.
10. Pardayev M.Q. Oilaviy korxonalar iqtisodiyoti. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2012.

muhandislik

& iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100